

چشم انداز اقتصاد ایران

از منظر صندوق بین المللی پول

فروردین ۱۴۰۲

مریم خزاعی

معاونت بررسی های اقتصادی
اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

همراه با انتشار گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان در ۱۱ آوریل ۲۰۲۳، صندوق بین‌المللی پول داده‌های مربوط به متغیرهای اقتصادی مهم کشورها را نیز منتشر کرد. متغیرهای اقتصادی ایران طی بازه زمانی ۱۳۹۹ الی ۱۴۰۱ به همراه پیش‌بینی دو سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ در جدول اسلاید آخر ارائه شده که حاوی نکات مهم زیر است:

- بعد از افزایش نرخ رشد اقتصادی ایران در سال ۱۴۰۰ و تحقق ۴.۷ درصد رشد در این سال، نرخ رشد برای سال ۱۴۰۱ با افت ۲ واحد درصدی، حدود ۲.۷ درصد برآورد شده است. انتظار می‌رود از سرعت رشد اقتصادی کشور طی دو سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ کاسته شده و به حدود ۲ درصد کاهش یابد که کمتر از میانگین رشد بلندمدت اقتصادی ایران است.

- در گزارش اخیر صندوق بین‌المللی پول و برخلاف رویه‌های قبلی، مبنای محاسبه معادل دلاری برخی از متغیرها از جمله تولید ناخالص داخلی، به دلیل افزایش نرخ دلار، تغییر یافته و به نظر می‌رسد منطقی شده است. در گزارش اکتبر ۲۰۲۲، تولید ناخالص داخلی ایران برای سال ۱۳۹۹ برابر با ۹۷۱ میلیارد دلار اعلام شد در حالی که در گزارش آوریل ۲۰۲۳ رقم مزبور به ۱۹۶ میلیارد دلار کاهش یافته و اصلاح شده است. برای سال ۱۴۰۱ نیز تولید ناخالص داخلی ایران بر مبنای نرخ دلار موزون ۲۹.۶ هزار تومان برای هر دلار آمریکا، برابر با ۳۵۲ میلیارد دلار محاسبه شده است. با فرض نرخ دلار موزون حدود ۴۱ هزار تومان، انتظار می‌رود تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۱۴۰۲ به ۳۶۸ میلیارد دلار برسد.

- وفق داده‌های صندوق بین‌المللی پول با وجود تحریم‌ها، سرانه تولید ناخالص داخلی واقعی (به قیمت‌های ثابت) در ایران طی سالهای ۱۳۹۹ الی ۱۴۰۱ روندی افزایشی (از ۱۷.۳ میلیون تومان به ۱۸.۳ میلیون تومان) داشته است و انتظار می‌رود روند مزبور در سالهای آینده نیز استمرار داشته باشد. این موضوع توسط داده‌های مبتنی بر برابری قدرت خرید و دلار ثابت نیز (وفق داده‌های جدول) تأیید شده است.

- با وجود انتظار افزایش سرمایه‌گذاری اسمی در ایران طی سال‌های آینده، نسبت سرمایه‌گذاری به تولید ناخالص داخلی در این مدت کاهش خواهد یافت و از ۴۰.۳ درصد سال ۱۴۰۱ به ۳۹ درصد در سال ۱۴۰۳ خواهد رسید که در صورت استمرار افت سرمایه‌گذاری واقعی و با توجه به اهمیت سرمایه‌گذاری به عنوان یکی از محرک‌های مهم رشد اقتصادی، می‌تواند نگران‌کننده باشد.

- تورم ایران در سال ۱۴۰۱ حدود ۴۹ درصد برآورد، و پیش‌بینی شده است که در دو سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ طی روند کاهشی به ترتیب به ۴۲.۵ و ۳۰ درصد برسد که با وجود افت، نشان از استمرار و پایداری تورم بالا در کشور دارد.

- در حوزه تجارت کالایی، برآورد صندوق بین‌المللی پول کاهش توام حجم واردات و صادرات کالایی را در سال ۱۴۰۱ به ترتیب با رشدهای منفی ۴.۴ درصد و ۶.۶ درصد نشان می‌دهد و پیش‌بینی کرده است که در سال ۱۴۰۲ نیز همچنان افت مقداری صادرات و واردات البته با کاهش بیشتر برای واردات کالایی روی دهد، اگرچه که ممکن است در سال ۱۴۰۳ رشد واقعی صادرات مثبت شود.

- نرخ بیکاری در اقتصاد ایران برای سال ۱۴۰۱ برابر با ۹.۵ درصد (افزایش نسبت به سال ۱۴۰۰) برآورد شده است. انتظار می‌رود نرخ مزبور طی دو سال آینده از روند افزایشی برخوردار باشد و نرخ بیکاری در سال ۱۴۰۲ حدود ۹.۸ درصد و برای ۱۴۰۳ حدود ۱۰ درصد پیش‌بینی شده است. البته در رابطه با تحولات بازار کار در ایران، نرخ مشارکت اقتصادی و یا نسبت اشتغال نیز متغیرهای مهمی هستند که در تحلیل دقیق تحولات مزبور و چشم‌انداز باید مورد توجه قرار گیرند.

- نسبت بدهی دولت به تولید ناخالص داخلی ایران در سال ۱۴۰۱ حدود ۲۸.۵ درصد برآورد شده که در قیاس با بسیاری از اقتصادها رقم کمی است. پیش‌بینی می‌شود نسبت مزبور در سال ۱۴۰۲ بدنبال استمرار روند کاهشی سالهای قبل، به ۲۶.۸ درصد برسد.

- تراز حساب جاری ایران در سال ۱۴۰۱ به دلیل رشد درآمدهای حاصل از صادرات نفتی، افزایش یافت و از حدود ۱۱ میلیارد دلار به ۱۶.۷ میلیارد دلار رسید. با توجه به انتظار کاهش بهای نفت خام در جهان و همچنین عدم انتظار افزایش حجم صادرات کالایی ایران در سال ۱۴۰۲، انتظار می‌رود در سال جاری تراز حساب جاری به ۶.۷ میلیارد دلار کاهش یابد که معادل ۱.۸ درصد تولید ناخالص داخلی ایران خواهد بود. شایان ذکر است در صورت نبود تحریم، امکان افزایش به مراتب بیشتر از فقط ۶ میلیارد دلار تراز حساب جاری کشور در سال ۱۴۰۱ وجود داشت و ایران نیز می‌توانست مشابه سایر اقتصادهای صادرکننده نفت همسایه (تراز حساب جاری کشورهای عربستان سعودی، امارات متحده عربی و عراق در سال ۲۰۲۲ به ترتیب ۱۶۰، ۶۷ و ۳۱ میلیارد دلار) درآمدهای بالاتری را از فرصت مزبور کسب کند.

خلاصه وضعیت اقتصاد ایران طی سالهای ۱۳۹۹ الی ۱۴۰۳

متغیر اقتصادی	واحد سنجش	۱۳۹۹	۱۴۰۰	۱۴۰۱	۱۴۰۲	۱۴۰۳
تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های ثابت	هزار میلیارد تومان	۱،۴۵۶	۱،۵۲۴	۱،۵۶۳	۱،۵۹۵	۱،۶۲۷
تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های ثابت/ رشد اقتصادی	درصد تغییر	۳،۳۳	۴،۷۲	۲،۵۱	۲،۰۵	۲،۰۵
تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های جاری	هزار میلیارد تومان	۴،۰۷۹	۶،۶۷۷	۱۰،۴۳۸	۱۴،۹۰۸	۱۹،۶۸۲
تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های جاری	میلیارد دلار آمریکا	۱۹۶	۲۸۹	۳۵۲	۳۶۸	۳۸۹
تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های جاری	قدرت برابری خرید دلار بین‌المللی	۱،۳۳۰	۱،۴۵۶	۱،۵۹۷	۱،۶۹۲	۱،۷۶۵
سرانه تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های ثابت	میلیون تومان	۱۷،۳۲	۱۷،۹۷	۱۸،۲۴	۱۸،۴۳	۱۸،۶۲
سرانه تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های ثابت	برابری قدرت خرید دلار بین‌المللی ۲۰۱۷	۱۴،۹۹۱	۱۵،۵۵۰	۱۵،۷۸۳	۱۵،۹۴۶	۱۶،۱۱۱
سرانه تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های جاری	میلیون تومان	۴۸،۵۴	۷۸،۷۱	۱۲۱،۸۲	۱۷۲،۲۵	۲۲۵،۱۶
سرانه تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های جاری	دلار آمریکا	۲،۳۲۷	۳،۴۱۰	۴،۱۱۰	۴،۲۵۲	۴،۴۴۸
سرانه تولید ناخالص داخلی، قیمت‌های جاری	برابری قدرت خرید دلار بین‌المللی	۱۵،۸۳۱	۱۷،۱۵۸	۱۸،۶۳۵	۱۹،۵۴۸	۲۰،۱۸۸
سرمایه‌گذاری	درصد از GDP	۴۴،۲۶	۴۱،۳۲	۴۰،۳۳	۴۰،۰۰	۳۹،۶۷
پس‌انداز ملی ناخالص	درصد از GDP	۴۳،۹۰	۴۵،۱۷	۴۵،۰۷	۴۱،۸۳	۴۱،۵۳
تورم	درصد	۳۶،۴۴	۴۰،۱۳	۴۸،۹۶	۴۲،۵۰	۳۰،۰۰
حجم واردات کالاها	درصد تغییر	-۲۱،۳۱	۲۰،۹۴	-۴،۳۵	-۱۴،۷۳	-۱۰،۸۸
حجم صادرات کالاها	درصد تغییر	۶۶۰	۱۳،۹۵	-۶۶۰	-۱،۷۷	۷،۱۳
نرخ بیکاری	درصد	۹،۶۰	۹،۱۸	۹،۵۴	۹،۸۰	۱۰،۰۶
خالص بدهی دولت	درصد از GDP	۴۰،۳۳	۳۶،۰۷	۲۸،۵۱	۲۶،۷۷	۲۷،۳۴
تراز حساب جاری	میلیارد دلار آمریکا	-۰،۷۱	۱۱،۱۵	۱۶،۶۹	۶،۷۳	۷،۲۲
تراز حساب جاری	درصد از GDP	-۰،۳۶	۳،۸۵	۴،۷۴	۱،۸۳	۱،۸۶

منبع: صندوق بین‌المللی پول - آوریل ۲۰۲۳